

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

УДК 330.567.28

Бортнічук Н. В., студентка
2 - ого року ОС магістр
Інституту економіки, управління
та інформаційних технологій ПУЕТ

Домогосподарства виступають важливим суб'єктом ринкових відносин національної економіки, потенційним інвестором та кінцевим споживачем, тому оцінка їх фінансових ресурсів, враховуючи складні сучасні економічні умови, є надзвичайно актуальним питанням.

У ринковій економіці кожне домогосподарство володіє певними економічними ресурсами і використовує їх ефективно з метою одержання доходу як засобу свого існування. Динаміка сукупних ресурсів в розрахунку на одне домогосподарство в період з 2010 по 2014 р. має тенденцію до збільшення з 3469,10 грн. до 4563,32 грн. Трудові доходи (заробітна плата в усіх її різновидах і формах) за 2010–2014 рр. коливалися в межах від 47,9% до 50,9%. Їх частка за період дослідження перевищувала 50% загального обсягу грошових доходів. Це свідчить про те, що заробітна плата втратила своє значення як основне джерело засобів для забезпечення життєдіяльності населення України.

До негативних тенденцій в структурі фінансових ресурсів можна віднести зменшення частки доходів від підприємницької діяльності та само зайнятості у складі сукупних ресурсів домогосподарств з 6,2 % у 2010 році до 5,23% у 2014 році. Така ситуація обумовлена погіршенням умов ведення господарської діяльності, особливо у сфері малого і середнього бізнесу.

Протягом досліджуваного періоду в структурі сукупних доходів домогосподарств зменшилась частка доходів від продажу сільськогосподарської продукції. Якщо у 2010 р. вона становила 3,4%, то у 2013 р. досягла відмітки 2,8%. Не можна не відзначити значну роль у формуванні грошових доходів населення соціальних трансфертів,

середня частка яких в структурі оплати праці склала 53,5% і характеризує недостатність власних доходів домогосподарств.

Дослідження рівня доходів та заощаджень домогосподарств в Україні протягом 2010–2014 рр. (табл. 1) засвідчило досить неоднозначні тенденції. Так номінальні доходи демонстрували позитивну динаміку впродовж всього періоду. Що ж до заощаджень, то впродовж періоду аналізу їх частка то зростала (2010 р. та 2012 р.), що було зумовлено як високими темпами зростання самих доходів, так і привабливими умовами по депозитних вкладах, то зазнавала суттєвого зниження (2011 р. та 2013-2014 рр.) під впливом політичних й економічних змін в країні. Загалом за період аналізу питома вага заощаджень населення зменшилася у 2,7 рази.

Таблиця 1

Доходи та заощадження домогосподарств України у 2009-
2014 роках [1; 2]

Показник	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Доходи населення, млн. грн.	1101015	1266753	1457864	1548733	1531070*
Заощадження населення, млн. грн.	161867	123123	147280	116266	83320
Питома вага заощаджень у доходах, %	14,7	9,7	10,1	7,5	5,4
Приріст доходу, млн. грн.	-	165738	191111	90869	-17663
Приріст заощаджень, млн. грн.	-	-38744	24157	-31014	-32946
Гранична схильність до заощаджень, %	-	-23,4	12,6	-34,1	-186

*Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Враховуючи сучасну ситуацію в країні, зокрема коливання курсу гривні відносно долара та його невизначеність при прийнятті бюджету, тенденція до зменшення частки заощаджень домогосподарств не зміниться.

Загалом існує ціла низка проблем щодо формування фінансових ресурсів домогосподарств та їх подальшого залучення до інвестиційних процесів. Основними з них є:

- 1) відсутність достатніх доходів для заощаджень;
- 2) високе податкове навантаження на домогосподарства;
- 3) недовіра до фінансових інститутів та до держави як регулятора вкладення грошей у інвестиційні активи [3].

Але вагомою проблемою є й те, що домогосподарствами України досі не використовується в повному обсязі весь перелік інструментів, що дають можливість не лише зберегти, а й примножити фінансові ресурси. Останні дослідження, здійснені компанією GFK Ukraine засвідчили, що відкладають гроші на «чорний день» близько 40% українців. Причому майже кожен другий вільну готівку зазвичай зберігає вдома, а кожен четвертий одразу витрачає кошти на споживчі товари. А до банку готові віднести свої заощадження не більше 4% опитаних. При цьому, на руках населення знаходяться грошові ресурси, що практично дорівнює сумі банківських депозитів. На банківських картках і поточних рахунках у банках тримають свої кошти майже 12% опитаних. Ще близько 3% українців вкладають гроші в купівлю землі, 2% – інвестують у нерухомість. Така структура заощаджень є вкрай негативною, оскільки кошти поза банками практично не беруть участі в інвестиційному процесі.

Сьогодні, якщо у пересічного українця з'являються тимчасово вільні кошти, серед великої кількості можливостей їх застосування він обирає не придбання цінних паперів, а, швидше за все, стабільну іноземну валюту або банківський депозит, незважаючи на те, що відсотки по вкладах у банк сьогодні є досить низькими.

Інвестиції у цінні папери, незважаючи на значно вищу їхню дохідність не користуються попитом через високий ступінь ризикованості, низьку фінансову грамотність населення, нерозвиненість та непрозорість фондового ринку, а також незахищеність прав дрібних інвесторів.

Отже, потенційно населення має в своєму розпорядженні досить значний обсяг фінансових ресурсів. Але, щоб ці кошти були залучені в інвестиційний процес і працювали на благо вітчизняної економіки, необхідно докласти чимало зусиль як з боку фінансових інститутів,

сформувавши привабливий інвестиційний клімат, так і з боку, домогосподарств, постійно підвищуючи свою фінансову грамотність.

Література

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрану. - Дата перегляду : 10.02.2016.

2. Офіційний веб-сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/> – Назва з екрану.- Дата перегляду : 10.02.2016.

3. Степанова А. Заощадження домогосподарств як важливий інвестиційний ресурс країни / А. Степанова, Є. Удод // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. - 2012. - Вип. 136. - С. 45-50.

Опубліковано в авторській редакції